

The roles of local politicians in areas of violence in the southern border provinces of Thailand

Ekkarin Tuansiri

Faculty of Political Science, Prince of Songkla University

E-mail: ekkarin.t@gmail.com

3

Abstract

In the context of violence in the southern border provinces over the past 16 years, the ethnicity and religion differences are important factors that determine the roles of local politicians. Particularly, Muslim politicians are working under more difficult circumstances than Buddhist politicians due to the defective legitimacy of Thai State in its relationship with Melayu Muslim people. The circumstance pushes Muslim politicians under a paradoxical position having to take necessary measures to alleviate mistrust occurred between them and Thai State while having to represent the oppressed voice of Muslim people and protect their interests. On the contrary, the Thai nation state in Buddhists' view is highly legitimate; thus, Buddhist politicians do not have to face the same difficult situation. As a leader of local communities whose political stances are ambiguous and of whom are constantly and negatively affected by the military

ปีที่ 25
ฉบับที่ 3
ก.ย.
-
ธ.ค.
2562

operation, Muslim politicians as well as Buddhist politicians in areas which communities of both religions live have to do their jobs in spite of the risk to become victims of violence due to their own roles and obligation. The circumstance obligated Muslim politicians to pursue a partial and unstable relationship with the Thai State in order to maintain trust with Melayu Muslim people. This awkward relationship between the State and local leaders in violent areas of southern border provinces is influencing and hindering the development of local capacity.

Keywords: Local politicians, three southern border provinces, politics of violence

บทบาทนักการเมืองระดับท้องถิ่นในพื้นที่ ความรุนแรงของจังหวัดชายชายแดนใต้

เอกกรินทร์ ต่วนศิริ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

E-mail: ekkarin.t@gmail.com

5

บทคัดย่อ

ภายใต้บริบทความรุนแรงเป็นระยะเวลา 16 ปีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความแตกต่างทางอัตลักษณ์และความเชื่อทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองมุสลิมต้องเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่ยากจะจัดการกว่านักการเมืองพุทธ เนื่องจากความชอบธรรมที่บกพร่องของรัฐบาลไทยในความสัมพันธ์กับคนมลายูมุสลิมทำให้นักการเมืองมลายูมุสลิมต้องตกอยู่ในสภาวะอันย่อนแอที่จะต้องจัดการกับความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจของรัฐบาลไทยไปพร้อมกันกับการเป็นปากเสียงปกป้องผลประโยชน์ของคนมุสลิมที่มองว่าตนเองถูกกดขี่ หากทว่าในทางกลับกันความเป็นรัฐชาติไทยกลับมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในมุมมองคนพุทธและทำให้นักการเมืองพุทธไม่ต้องเผชิญกับสภาวะอันยากจะจัดการข้างต้น และด้วยบทบาทของนักการเมือง

ปีที่ 25

ฉบับที่ 3

ก.ย.

-

ธ.ค.

2562

ท้องถิ่นที่เป็นผู้นำของชุมชนซึ่งมีอาจทราบได้ว่าสมาชิกในชุมชนนั้นสังกัดฟากฝั่งใด ขณะที่การปฏิบัติการของฝ่ายความมั่นคงก็ส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนของพวกเขาอยู่เสมอ ทำให้นักการเมืองมุสลิมรวมถึงนักการเมืองพุทธในพื้นที่ที่คนพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความเสี่ยงว่าตนเองจะตกเป็นเหยื่อความรุนแรง อันเนื่องจากบทบาท ภาระกิจหน้าที่ของตนเอง สถานการณ์เช่นนี้บีบบังคับให้นักการเมืองมุสลิมจำเป็นต้องคำนึงความสัมพันธ์กับรัฐไทยแบบครั้ง ๆ กลาง ๆ เพื่อรักษาความไว้วางใจอีกฟากฝั่งที่เป็นชาวบ้านมลายุมุสลิม ความสัมพันธ์อีกหลักอีกเหลือระหว่างรัฐกับผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ความรุนแรงชายแดนใต้ นับว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างที่ควรจะเป็น

คำสำคัญ: การเมืองความรุนแรง นักการเมืองท้องถิ่น
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนำ

พฤติกรรมของนักการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสถานการณ์ความไม่สงบที่ต่อเนื่องยาวนานกว่าทศวรรษมีลักษณะโดยรวมในเชิงมหภาคเช่นเดียวกับส่วนอื่นในประเทศไทยคือมีการผูกโยงกับการซื้อเสียงและเครือข่ายอุปถัมภ์ของนักการเมืองระดับชาติที่ยังคงมีพลังสู่การเมืองระดับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น อย่างไรก็ตามการดำรงอยู่ของสองสิ่งนี้ก็มีความซับซ้อนและไม่ได้สะท้อนถึงความล้มเหลวทางการเมืองในพื้นที่โดยตรงไปตรงมา นอกจากนี้ แม้การเมืองในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะอิงกับความเชื่อศาสนาชาติพันธุ์แต่รูปแบบการหาเสียงและพฤติกรรมทางการเมืองตั่งของนักการเมืองและชาวบ้านในหลายพื้นที่ก็ยังแฝงลักษณะที่ต้องยึดโยงกับกลุ่มคนต่าง ๆ ที่หลากหลายในพื้นที่ และแม้ชาวบ้านในพื้นที่จะมีพัฒนาการทางการเมืองสูงขึ้นในความหมายของการมองเห็นนโยบาย หากทว่าการเมืองในพื้นที่ก็ยังคงมีลักษณะผูกโยงกับตัวบุคคล ประกอบกับการที่ไม่มีพรรคการเมืองใดผูกขาดการเมืองในพื้นที่ได้ สำหรับความรุนแรงในการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ความไม่สงบอย่างสลับซับซ้อน ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบได้บดบังความรุนแรงในการเลือกตั้งจนแทบจะมองไม่เห็น

ภายใต้บริบทความรุนแรงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองมุสลิมต้องเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่ยากจะจัดการกว่านักการเมืองพุทธ เนื่องจากสถานภาพของนักการเมืองทั้งสองฝ่ายที่แตกต่างกัน ความชอบธรรมที่บกพร่องของรัฐบาลไทยในความสัมพันธ์กับคนมุสลิมทำให้นักการเมืองมุสลิมต้องตกอยู่ในสภาวะอันย้อนแย้งที่จะต้องจัดการกับความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจของรัฐบาลไทยไปพร้อม ๆ กับการเป็นปากเสียงและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนมุสลิมที่มองว่าตนเองถูกกดขี่ ในทางกลับกันความเป็นรัฐชาติไทยกลับมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในมุมมองคนพุทธและทำให้นักการเมืองพุทธไม่ต้องเผชิญกับสภาวะข้างต้นและด้วยหน้าที่ของนักการเมืองมุสลิม

ที่ต้องเป็นตัวแทนหรือเป็นผู้ปกครองในชุมชนซึ่งมีอาจทราบได้ว่าสมาชิกในชุมชนนั้นสังกัดพวกฝั่งใด ขณะที่การปฏิบัติการของฝ่ายความมั่นคงก็ส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและชาวบ้านของพวกเขาอยู่เสมอ สถานการณ์เช่นนี้บีบบังคับให้พวกเขาจำเป็นต้องดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ เพื่อรักษาความไว้วางใจต่อลูกบ้านมุสลิมเพื่อรักษาสถานภาพทางอำนาจและความปลอดภัยในชีวิตซึ่งทำให้พวกเขากลายเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจของรัฐมากขึ้นไปอีก แม้จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากแต่นักการเมืองท้องถิ่นในบางคนที่สามารถบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ให้เบาบางลงได้ผ่านการจัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกพุทธและมุสลิมในชุมชน และการเปลี่ยนชุมชนให้กลายเป็นชุมชนเปิด ความสำเร็จดังกล่าวมาพร้อมกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่ลดลง

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มียุทธศาสตร์อย่างสลับซับซ้อน ทั้งในกระบวนการได้มาซึ่งอำนาจผ่านการเลือกตั้งและกระบวนการใช้อำนาจและการรักษาไว้ซึ่งอำนาจผ่านการปฏิบัติหน้าที่ของพวกเขา ด้วยภาระหน้าที่และสถานการณ์ที่ต้องเผชิญที่ยากจะจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักการเมืองมุสลิมทำให้นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้จำนวนมากตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้อย่างง่ายดาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาว่าความแตกต่างทางศาสนามีผลต่อการกำหนดบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นท่ามกลางสภาวะความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่

2. เพื่อศึกษาบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นท่ามกลางบริบทความรุนแรงโดยมุ่งพิจารณาในมิติความสัมพันธ์ต่อรัฐและความสัมพันธ์ต่อชาวบ้านซึ่งพวกเขามีอาจทราบได้ว่าใครบ้างเป็นแนวร่วม

3. เพื่อศึกษาถึงวิธีการที่นักการเมืองท้องถิ่นบริหารจัดการกับความเสี่ยงเหล่านี้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาโดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview) จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของผู้ให้สัมภาษณ์ไปเรื่อย ๆ และการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งจากเอกสาร งานวิชาการ และหนังสือพิมพ์โดยมีวิธีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี (เทศบาลตำบล) สมาชิกสภาเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ สถิติความรุนแรงในพื้นที่

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

นักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่ได้รับตำแหน่งโดยวิธีการเลือกตั้งจากประชาชน ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึงบุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นนักการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับและผู้นำฝ่ายท้องถิ่นซึ่งมาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกัน

กรอบคิดในการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรม

เป้าหมายสำคัญของการทบทวนวรรณกรรมเป็นไปเพื่อสำรวจข้อถกเถียงทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยชิ้นนี้และสำรวจดูว่าที่ผ่านมามีงานชิ้นใด

บ้างที่ได้กล่าวถึงหรือให้คำตอบที่เป็นประโยชน์ต่อการตอบ คำถามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาไว้แล้วและคำตอบเหล่านั้นมีอะไรบ้างเพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของงานวิจัยชิ้นนี้ในทางวิชาการและสามารถสนทนากับงานวิชาการที่เคยมีการศึกษามาก่อนหน้าได้อย่างไรบ้าง มีส่วนเติมเต็ม ทางวิชาการอย่างไร ในงานวิจัยเรื่อง บทบาทนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่ความรุนแรงของจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ทำการสำรวจวรรณกรรม 3 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นแรก การเมืองการเลือกตั้งและ แนวการศึกษาการเลือกตั้งในระบอบรัฐสภาไทยหลังทศวรรษ 2520 ถึงปัจจุบันเพื่อฉายภาพของพลวัตรแนวทางการศึกษาการเลือกตั้งและการเมืองการเลือกตั้งระดับประเทศที่เป็นบริบทแวดล้อมการเมืองการเลือกตั้งในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประเด็นที่สอง การเมืองการเลือกตั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมการเลือกตั้งของประชาชนและนักการเมืองในพื้นที่นั้น และ ประเด็นที่สาม นักการเมืองในระบบประชาธิปไตยกับปัญหาชายแดนใต้ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของนักการเมืองในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือผู้นำในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

พลวัตการเมืองการเลือกตั้งและแนวการศึกษาการเลือกตั้งในระบอบรัฐสภาไทยหลัง ทศวรรษ 2520 ถึงปัจจุบัน

ประจักษ์ ก้องกีรติ (2556) ได้ฉายภาพการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจรัฐในระดับชาติผ่านการ ศึกษาแบบแผนความรุนแรงในการเลือกตั้ง โดยมีข้อเสนอว่า ในช่วงระหว่างปี 2522-2539 โครงสร้าง การเมืองไทยได้เปลี่ยนจากรัฐอุปถัมภ์โดยระบบราชการ (patrimonial administrative state) ไปสู่รัฐอุปถัมภ์ โดยชนชั้นนำอภิระบบราชการ (patrimonial oligarchic state) ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นนำทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทุนผู้มีอิทธิพลต่างจังหวัด ชนชั้นนำกลุ่มใหม่เหล่านี้ขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองระดับชาติผ่านการเลือกตั้ง ในกระบวนการดังกล่าวดุลยภาพทางอำนาจได้ย้ายจากเมืองหลวงไปอยู่ที่ต่างจังหวัด นายทุนผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็น

นักการเมืองแถวหน้าในเวทีการเมืองระดับชาติและในพรรคการเมืองใหญ่ ครอบงำประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) ได้ให้คำอธิบายที่ทรงอิทธิพลว่าเป็น “สองนคราประชาธิปไตย” กล่าวคือ ระบบรัฐสภาไทยถูกรองรับโดยพรรคการเมือง ที่มีฐานเสียงมาจากคนชนบทที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์และการซื้อสิทธิขายเสียง สอดคล้องกับคำอธิบายการเลือกตั้งในชนบทของ Nelson (1998) ที่ชี้ให้เห็นว่านักการเมืองที่รับเลือกตั้งส่วนใหญ่ไม่ได้มีความใกล้ชิด กับชาวบ้านผู้ลงคะแนนและไม่ได้อำนาจเสียงด้วยนโยบาย หากแต่อาศัยการทำงานของห้วคะแนน ที่พวกเขามั่นใจว่าจะสามารถเก็บเกี่ยวคะแนนเสียงให้พวกเขาได้

นอกจากนี้ในงานชิ้นเดียวกัน ประจักษ์ ยังเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองใน รัฐธรรมนูญ 2540 ที่มีอคติต่อนักการเมืองต่างจังหวัด ได้บ่อนเซาะทำลายฐานอำนาจของนายทุนผู้มีอิทธิพล ในท้องถิ่น ด้วยกลไกการกระจายอำนาจ การออกแบบระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองที่เอื้อ ประโยชน์ต่อพรรคการเมืองใหญ่และชนชั้นนำในเมืองหลวง ส่งผลให้แบบแผนความรุนแรงในการเลือกตั้ง เปลี่ยนแปลงไป ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการเมือง จากการเมืองแบบเน้นตัวบุคคล (personality) ไปสู่การเมืองแบบใหม่ที่เป็นการต่อสู้เชิงนโยบายและ อุดมการณ์ ข้อเสนอข้างต้นสอดคล้องกับข้อเสนอของอภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ (2556) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางสังคมการเมืองไทยตั้งแต่ประมาณกลางทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ 2 ระดับ คือ ระดับชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางการเมืองซึ่งเกิดจากรัฐธรรมนูญ 2540 ทำให้ชาวบ้านในชนบทเปลี่ยนสถานะกลายเป็น “คนชั้นกลางใหม่” หรือคนเสื้อแดง ผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาลอันผลเป็นมาจากการปฏิรูประบบการเมืองของ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวและเป็นที่มาของความขัดแย้งทางการเมืองเหลืองแดงซึ่งมีรากฐานมาจากความ ขัดแย้งทางชนชั้นทางเศรษฐกิจของคนสองกลุ่มที่มีผลประโยชน์อิงแอบอยู่กับระบบการเมืองที่

แตกต่างกัน จนบานปลายเป็นความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระดับท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมตั้งแต่กลางทศวรรษ 2530 ทำให้ระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นความสัมพันธ์หลักในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปอย่างถึงราก กล่าวคือ ความสัมพันธ์แบบแนวดิ่งไม่เป็นลักษณะหลักของความสัมพันธ์ในท้องถิ่นอีกต่อไป ตรงกันข้ามความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ ๆ ในแนวนอนหลายรูปแบบมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นซ้อนทับกับความสัมพันธ์แบบเดิมและระหว่างความสัมพันธ์แบบใหม่ในหลายรูปแบบ โดยความสัมพันธ์ในท้องถิ่นเหล่านี้มีลักษณะซับซ้อน ยืดหยุ่นและผันแปรอยู่ตลอดเวลาทำให้การผูกขาด ของกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นหลายแห่งเสื่อมลง

ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการเมืองไทยระลอกหลังสอตคล้องกับข้อสังเกตของ อภิชาติ สถิตินิรามัย และคณะถึงกระแสของการศึกษา การเลือกตั้งที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ในปลายทศวรรษ 2540 เกิดงานศึกษา การเลือกตั้งแนวใหม่ที่ไม่เพียงจำกัดอยู่ที่การเลือกตั้งในเชิงพฤติกรรมศาสตร์หรือระดับโครงสร้างของเครือข่ายนักการเมืองและหัวหน้า แต่ยังมีการศึกษาเจาะลึกลงไปถึงเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม การเมืองที่สลับซับซ้อนในชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง โดยมักใช้วิธีการเก็บข้อมูล ภาคสนามทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก (แตกต่างจากทศวรรษ 2520 และ 2530 ที่งานศึกษาการเลือกตั้ง มักศึกษาโดยนักรัฐศาสตร์เป็นหลัก) ประจักษ์ ก้องกีรติ (2555) ได้วิจารณ์กรอบแนวคิด ทฤษฎีและเครื่องมือ ทางทฤษฎีแบบพฤติกรรมศาสตร์ไว้อย่างแหลมคมว่ามีแนวโน้มย่ออยู่กับที่และเป็นการยึดเยี่ยติดคติดของ นักวิชาการลงไปครอบงำพลวัตและความสลับซับซ้อนของสถาบันและกระบวนการเลือกตั้งในสังคมไทย อีกทั้งยังเป็นที่มาของข้อสรุปทางวิชาการที่กลายเป็นนิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บของผู้เลือกตั้ง ชนบทไทย กลายเป็นวาทกรรมเสมือนสังขรณ์ที่อยู่นอกเหนือการพิสูจน์ใด ๆ ข้อเสนอของประจักษ์ต่อทางออก จากปัญหาเหล่านี้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับมุมมองของ อภิชาติและคณะ กล่าวคือ การหันไปใช้ แนวการศึกษาวิจัยการเลือกตั้งด้วย

กรอบแนวคิดทฤษฎีและเครื่องมือทางการวิจัยแบบมานุษยวิทยาการเมือง เพื่อทำความเข้าใจโลกของคุณค่าและความหมายของการตัดสินใจเลือกตั้ง การซื้อสิทธิขายเสียง และเครือข่ายอุปถัมภ์จากมุมมองของผู้เลือกตั้งเอง ภายใต้บริบทที่พวกเขาสังกัด

งานที่ใช้แนวการศึกษาวิจัยการเลือกตั้งด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีและเครื่องมือทางการวิจัยแบบ มานุษยวิทยาการเมืองที่ได้รับความสนใจอย่างมากคืองานศึกษาของ แอนดรู วอล์คเกอร์ (2559) เขาเสนอว่า ชาวบ้านในชนบทไม่ได้เป็นผู้กระทำการที่เฉื่อยชาทางการเมือง เมื่อวิเคราะห์จากแนวคิดการเมืองในชีวิตประจำวันพบว่าชาวบ้านต่อสู้ต่อรองทางการเมืองหลากหลายรูปแบบกับผู้อำนาจในกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากนี้วอล์คเกอร์เสนอสิ่งที่เขาเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับชาวบ้าน” (rural constitution) ซึ่งทำหน้าที่ เป็นกรอบกำกับโลกทัศน์และพฤติกรรมทางการเมืองของชาวบ้าน และที่สำคัญไปกว่านั้นยังเป็นดัชนีตัดสินว่าผู้สมัครแบบไหนจะได้รับคะแนนเสียงจากชาวบ้านในการเลือกตั้งทุกระดับ รัฐธรรมนูญฉบับชาวบ้านประกอบด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม 3 มิติ ได้แก่ *บ้านเฮา* คือ ความเป็นคนในท้องถิ่นของผู้สมัคร *ความคาดหวัง* ว่าเมื่อผู้สมัครได้รับตำแหน่งแล้วพวกเขาจะให้ความช่วยเหลือผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้เขา และ *ผีไม่ลายมือ* ในการบริหารงานของผู้สมัคร

งานวิชาการที่โดดเด่นอีกชิ้นของ Yoshinori Nishizaki (2011) เสนอข้อถกเถียงว่า การสร้างอัตลักษณ์ ร่วมระหว่างนักการเมืองกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ให้นักการเมืองบางกลุ่มได้คะแนนเสียง โดยเขาศึกษาถึงแหล่งที่มาของสิทธิอำนาจทางการเมืองของ บรรหาร ศิลปอาชา พบว่า สิทธิอำนาจทางการเมืองของบรรหารมีที่แหล่งมาจาก “ลัทธิจังหวัดนิยมแบบบรรหารบุรี” กล่าวคือ สิทธิอำนาจของบรรหาร ที่ครอบคลุมจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างมั่นคงยาวนานเป็นผลผลิตของวีรกรรมที่ต่อเนื่องหลายทศวรรษของเขาใน การพัฒนาจังหวัดจากความล้าหลังแทนรัฐบาลกลางที่ละเลย ไม่สนใจ และไร้ประสิทธิภาพ ท่ามกลางบริบท ทางอุดมการณ์

การพัฒนาที่ดูถูกความล้าหลัง สำหรับชาวสุพรรณ บรรหารเปรียบเหมือน “วีรบุรุษ” ผู้ใจกว้าง และมีความสามารถ เขาได้ปลุกให้ชาวสุพรรณภาคภูมิใจ ที่ได้เกิดเป็นคนสุพรรณ ความภาคภูมิใจรวมหมู่นี้ รองรับอำนาจอันชอบธรรม ของบรรหาร ส่วนงานศึกษาที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งเป็นงานของ Marc Askew (2008) ที่ลงไปศึกษาปริศนาความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ จังหวัดสงขลาและภาคใต้ เขาเสนอว่า ความสำเร็จของพรรคประชาธิปัตย์ มาจากเทคนิคการทำแคมเปญอันชาญฉลาด การมีทรัพยากรการเลือกตั้ง ในระดับต่าง ๆ และความได้เปรียบเชิงสัญลักษณ์ การแสดงบทบาทที่สำคัญ ของหัวหน้าและผู้สมัครของ พรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง พวกเขาสร้าง พันธะผูกพันทางการเมืองอย่างต่อเนื่องยาวนานและอัตลักษณ์ ร่วมที่มีกับ คนใต้ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างแบรนด์ของพรรคในฐานะพรรคการเมือง เพื่อคนใต้อันมีอุดมการณ์อัน แน่วแน่ แสดงตัวและยืนยันทันทีถึงความมีคุณธรรม และคุณค่าอุดมคติทางวัฒนธรรมของคนใต้ (เช่น ความซื่อสัตย์ ใจนักเลง เป็นต้น)

การเกิดขึ้นของงานศึกษาการเลือกตั้งแนวใหม่ในช่วงปลายทศวรรษ 2540 ไม่เพียงแต่สะท้อนถึง ข้อจำกัดของแนวทางการศึกษาการเลือกตั้งที่มี อยู่ก่อนหน้านี้ แต่ยังท้าทายต่อคำอธิบายแบบเดิมที่ทรงพลัง ในทิศทางที่ว่า ระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ในแนวตั้ง ความสัมพันธ์ลูกพี่ลูกน้อง เครือข่าย นักการเมืองและ หัวคะแนน ตลอดจนการซื้อสิทธิขายเสียงไม่เพียงพอต่อ การอธิบายการเลือกตั้งไทยอีกต่อไปและต้อง ตีความความสัมพันธ์ระหว่าง นักการเมืองและผู้มีสิทธิออกเสียงรวมถึงหัวคะแนนในความสัมพันธ์เหล่านี้ เสียใหม่ ผ่านกรอบการวิเคราะห์และเครื่องมือทางการศึกษาวิจัยแบบใหม่ ที่ทำให้เห็นถึงความซับซ้อน ยืดหยุ่นผันแปรในมิติทางสังคมวัฒนธรรมซึ่ง มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจทางการเมืองของชาวบ้านผู้ลงคะแนนเสียง ใน งานวิจัยเรื่อง บทบาทนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่ความรุนแรงของ จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ แม้ว่าผู้วิจัยจะไม่ได้ใช้เครื่องมือทางการศึกษาวิจัย แบบมานุษยวิทยาการเมือง แต่ผู้วิจัยก็ตระหนักถึงจุดเด่น ของแนวทางการศึกษา

แบบนี้เป็นอย่างดีและพยายามออกแบบกรอบแนวคิดทฤษฎีและเครื่องมือทางการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบที่ไปไกลกว่าแค่คำอธิบายเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงและระบบอุปถัมภ์แบบนิทานการเมืองไทยที่ทรงพลังแบบเดิมเพื่อให้เห็นถึงความลึกซึ้งของโลกคุณค่าและความหมายและปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของ ตัวละครทางการเมืองเหล่านี้

การเมืองการเลือกตั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในส่วนนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองและผู้มี สิทธิออกเสียงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในกระบวนการเลือกตั้ง จากการสำรวจวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาในประเด็นนี้มีไม่มากนัก งานศึกษาที่สะท้อนภาพรวมของการเลือกตั้งในพื้นที่ได้ก็คือ งานศึกษาวิจัย ภายใต้โครงการสำรวจเพื่อประมวลข้อมูลนักการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศของสถาบันพระปกเกล้า 3 ชั้น ได้แก่ รุจน์จาฬักษณ์รายา คณานุรักษ์ (2558) บุญอริ ยีหะมะ (2549 และ 2555) ทั้ง 3 ชั้น ทำการศึกษาในเชิง คุณภาพโดยใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์นักการเมืองในท้องถิ่นเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัย ข้อเสนอสำคัญร่วมกันประการหนึ่ง คือ นอกเหนือจากลักษณะของการเมืองการเลือกตั้งในสามจังหวัด เป็นไปในเชิงอุปถัมภ์ที่นักการเมืองมักการสร้างเครือข่ายทางการเมืองกับบรรดาข้าราชการ เครือข่ายพ่อค้า นักธุรกิจ ครอบครัวหรือเครือญาติ หนุ่มสาวรุ่นใหม่ และอดีตนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการสร้างเครือข่ายในวงเมืองการเลือกตั้งในสังคมไทยแล้วยังมีลักษณะ สำคัญประการหนึ่งของการเมืองการเลือกตั้งในพื้นที่เป็นการเมืองเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ เนืองด้วยประชากร ในพื้นที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งในด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความแตกต่างเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การหาเสียงของนักการเมืองและพรรคการเมือง รวมทั้ง พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตัวแทนของประชาชน

ในพื้นที่อย่างแนบแน่นตั้งแต่การเลือกตั้งปี 2476 จวบจนถึงปัจจุบัน อาทิ การที่ผู้สมัครเลือกตั้งองค์กรทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง การสนับสนุน กิจกรรมทางศาสนา อย่างไรก็ดี รุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์ มีข้อเสนอที่แตกต่างออกไปประการหนึ่ง นั่นคือ การเลือกตั้งของจังหวัดนราธิวาสเริ่มเปลี่ยนมาเป็นการเมืองเชิงอัตลักษณ์ตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา เมื่อมีการรวมตัวของปัญญาชนมุสลิมที่เรียกตัวเองว่า “กลุ่มวาดะห์” เพื่อเป็นกลยุทธิ์ในการเรียกคะแนนเสียงจากประชาชนและเป็นกลไกในการต่อรองกับพรรคการเมืองทั้งในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และการได้รับตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองของสมาชิกในกลุ่ม ก่อนหน้านี้การเลือกตั้งจังหวัดนราธิวาสไม่มีประเด็นเชื้อชาติและศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการหาเสียง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักและได้รับความศรัทธา นับถืออย่างกว้างขวางในท้องถิ่น การต่อสู้ทางการเมืองไม่เข้มข้นและดำเนินไปอย่างเรียบง่าย นอกจากนี้แล้ว บุญอริ ยีหมะ (2549) ยังได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การปะทุขึ้นของวิกฤติความรุนแรงตั้งแต่ปี 2547 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองการเลือกตั้งในพื้นที่เมื่อประชาชนไม่พอใจต่อบทบาททางการเมือง ในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งของกลุ่มวาดะห์ซึ่งมีชื่อเสียงบารมีครอบงำการเลือกตั้งในพื้นที่อย่างยาวนาน และสังกัดพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้น ส่งผลให้ในการเลือกตั้งครั้งต่อมาในปี 2548 ประชาชน ปฏิเสธผู้สมัครจากกลุ่มวาดะห์และหันไปเลือกผู้สมัครที่ไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง (โนเนม) แทน อันเป็นการแสดงปฏิกิริยาต่อการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาล ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเมืองเชิงอัตลักษณ์เกี่ยวข้องกับการเมืองในพื้นที่อย่างแนบแน่น ความมอยุ่รอดของบรรดานักการเมือง ในพื้นที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการกับการเมืองเชิงอัตลักษณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทที่สร้างความพึงพอใจในการปกป้องรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดั้งเดิมของคนในพื้นที่

จากการสำรวจวรรณกรรมข้างต้นผู้วิจัยมองว่างานวิชาการที่ศึกษาในประเด็นนี้มีข้อจำกัด 2 ประการ กล่าวคือ *ประการแรก* งานศึกษาข้าง

ต้นขาดการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของนักการเมืองและประชาชนในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างการเมืองระดับชาติที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมาแล้วสองระลอกสำคัญคือ ระลอกแรก การเปลี่ยนจากรัฐอุปถัมภ์โดยระบบราชการมาสู่รัฐอุปถัมภ์โดยชนชั้นนำนอกระบบราชการ และระลอกหลัง การเปลี่ยนจากการเมืองแบบเน้นตัวบุคคลไปสู่การเมืองแบบใหม่ที่เป็น การต่อสู้เชิงนโยบาย และอุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง การเมืองระดับชาติข้างต้นสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ ทางสังคม การเมืองไทยตั้งแต่ประมาณกลางทศวรรษ 2530 เป็นต้นมาทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นจนเกิดตัว แสดงใหม่ทางการเมืองที่เรียกว่าชนชั้นกลางใหม่และนำไปสู่ วิฤติการณ์ ความขัดแย้งเหลืองแดงในเวลาต่อมา *ประการที่สอง* งานศึกษาเหล่านี้ไม่ได้ให้ความสนใจ ในประเด็นความรุนแรงในการเลือกตั้ง แม้จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่ามีการปรากฏความรุนแรงในการเลือกตั้ง ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งยังขาด ความสนใจในเรื่องการเลือกตั้งในบริบทความรุนแรง จึงเกิดคำถามสำคัญ ว่า ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลต่อกระบวนการเลือกตั้งและพฤติกรรม การเลือกตั้งของนักการเมืองและประชาชนในพื้นที่อย่างไรเพื่อเติมเต็มความรู้ทางวิชาการ ผู้วิจัยต้องการศึกษาในประเด็นความรุนแรงในการเลือกตั้ง และ การเลือกตั้งในบริบทความรุนแรงในพื้นที่ ส่วนการศึกษาการเมือง การเลือกตั้งโดยเชื่อมโยงกับการเมือง ระดับชาติคงจะอยู่นอกเหนือ ความสนใจของงานวิจัยชิ้นนี้

นักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกับปัญหาชายแดนใต้

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2550) ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ความเป็น หรือไม่เป็นประชาธิปไตยของ การเมืองระดับชาติเป็นหนึ่งในเงื่อนไข สำคัญที่กำหนดว่าจะมีพื้นที่เปิดหรือปิดสำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสันติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากขยายความต่อจากข้อสังเกต ดังกล่าว บทบาทของนักการเมืองซึ่ง เป็นตัวแทนของคนในพื้นที่และความมี ประสิทธิภาพของกระบวนการเลือกตั้งในการสะท้อนเสียงประชาชนก็ เป็น

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปของวิกฤติความขัดแย้ง ผู้วิจัยมองว่างานของ ดันแคน แม็กคาร์โก (2555) ต่อยอดข้อเสนอนี้ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ งานชิ้นนี้ศึกษาถึงบทบาทของนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งในปาตานีเพื่อเป็นตัวแทนสื่อสารความต้องการของชาวมลายูมุสลิมต่อรัฐไทย โดยพินิจพิจารณาถึงนักการเมือง

แถวหน้าในพื้นที่อย่างเด่น โต๊ะมีนา และ วันมูหะมัดนอร์ มะทา กลุ่มวาระห์ ตลอดจนถึงบทบาทขององค์กร บริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมีข้อเสนอว่า ในสภาวะที่ความชอบธรรมของรัฐไทยบกพร่องและถูกท้าทายอย่างกว้างขวางจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่นั้น นักการเมืองมลายูมุสลิมประสบความล้มเหลวในการ เป็นตัวกลางประสานระหว่างชาวมลายูมุสลิมกับรัฐไทย ทั้งต้นและวันนอร์ ผู้เป็นนักการเมืองมลายูมุสลิม ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดเท่าที่จังหวัดชายแดนใต้เคยมีมาต่างก็สูญเสียความชอบธรรมไปในที่สุดเนื่องจากพวกเขาไม่สามารถเป็นกระบอกเสียงหรือต่อรองใด ๆ เพื่อสนองความต้องการของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ ได้สำเร็จภายใต้ความสัมพันธ์ที่พวกเขามีต่อกรุงเทพฯ นอกจากนี้บทบาทของ อบต. ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในระดับเล็กที่สุดและมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดก็ยังประสบปัญหาความชอบธรรมบกพร่อง ในสายตาของชาวบ้านเช่นเดียวกับการเป็นตัวแทนในระบบรัฐสภา เนื่องจากพวกเขามักถูกมองว่าได้ขายวิญญาณให้รัฐไทยไปแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องยากที่ อบต. จะเป็นตัวแบบของการกระจายอำนาจในพื้นที่ได้

นอกจากประเด็นบทบาทการเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ ประเด็นการวางบทบาทของนักการเมือง ในฐานะคนกลางในความสัมพันธ์ทั้งต่อรัฐไทยและต่อชาวบ้านในชุมชนที่ไม่รู้ใครเป็นใครภายใต้บริบทความ รุนแรงที่ยากจะเข้าใจเพื่อความอยู่รอดของนักการเมืองเองก็ถูกศึกษาโดย Marc Askew (2009) ผ่านกรณีศึกษาผู้ใหญ่บ้านชาวพุทธชื่อว่าสุนทรในหมู่บ้านที่มีทั้งพุทธและมุสลิมในอำเภอหนึ่งที่อยู่ชายแดน ระหว่างสงขลากับปัตตานี โดยใช้แนวคิด synaptic leader ของ Micheal Moerman เพื่ออธิบายบทบาท ของ

ผู้ใหญ่บ้านสุนทรในการวางความสัมพันธ์กับรัฐบาลครั้ง ๆ กลาง ๆ เพื่อที่เขาจะสามารถรักษาเครือข่าย ความไว้วางใจท้องถิ่น (local trust network) ต่อบรรดาลูกบ้านเพื่อการันตีความปลอดภัยของตัวเอง เนื่องจากในบางคั้งนโยบายของรัฐมีผลคุกคามต่อชีวิตเขาและทำให้คุณภาพของความสัมพันธ์ของเขากับท้องถิ่นต้องวุ่นวาย ดังนั้น ในบางครั้งผู้ใหญ่สุนทรจึงไม่เพียงแต่แสดงบทบาทพนักงานของรัฐผู้ไม่รับผิดชอบ ต่อหน้าที่และยังเอาเปรียบระบบราชการด้วย ตัวอย่างเช่น ในเดือนกรกฎาคม 2549 เมื่อรัฐได้ประกาศการวางระเบิดในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ผู้ใหญ่สุนทรซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านซึ่งได้รับมอบหมาย ให้นำกำลังตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ที่ไม่เป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้านลงตรวจค้น เขาตระหนัก ดีว่าหากเขาปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวชีวิตของเขาจะตกอยู่ในอันตรายและเป็นการทำลายสายสัมพันธ์ของเขากับชาวบ้าน ทางออกของเขาคือการหลบเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยอ้างว่าติดภารกิจด่วน เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงต้น งานวิชาการเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของบทบาทของ นักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ความรุนแรงชายแดนใต้ ขณะที่มิชชั่นเสนอจากหลายฝ่ายว่ากลไก ประชาธิปไตยเหล่านี้จะเป็นตัวแบบของการกระจายอำนาจในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้ อย่างไรก็ตามก็ดี จากประเด็นข้างต้นผู้วิจัยมองว่ามีหลายประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจ บุคคลและสถาบันเหล่านี้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อศึกษาในเชิงเปรียบเทียบในประเทศทาง ชาติพันธุ์ งานวิจัยชิ้นนี้จึงสนใจนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาลตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นชาวพุทธกับมุสลิม พิจารณาในประเด็นความสัมพันธ์ ของพวกเขาทั้งกับข้าราชการฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง การวางบทบาทของตัวเองอย่างไร ในฐานะตัวกลางระหว่างชาวบ้านกับรัฐ บทบาทในการบรรเทาหรือซ้ำเติมปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาสำคัญที่พวกเขา กำลังเผชิญคืออะไร

ผลการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยพบว่า ภายใต้บริบทความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากการระดับความรุนแรงของสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่จะส่งผลให้นักการเมืองในแต่ละพื้นที่มีบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ความแตกต่างทางชาติพันธุ์และศาสนาก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักการเมืองพุทธและนักการเมืองมุสลิมต้องเผชิญกับปัญหาที่ไม่เหมือนกัน แม้ว่านักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมและพุทธจะต้องเผชิญกับปัญหาที่มีลักษณะร่วมกันหลายประการแต่สิ่งเหล่านี้ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้วนักการเมืองมุสลิมต้องเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่จัดการได้ยากกว่านักการเมืองพุทธอย่างมาก เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากความเป็นรัฐไทยหนึ่งเดียวแบ่งแยกมิได้ซึ่งถูกค้ำจุนโดยความเป็นชาติไทยที่มีฐานมาจากจักรวาลวิทยาแบบพุทธที่ไม่อาจยืดหยุ่นให้กับความเป็นมลายูมุสลิมปาตานี หลักคิดนี้สอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับฐานคติของคนพุทธในจังหวัดชายแดนใต้และพวกเขาก็สมาทานมันอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับคนพุทธในส่วนอื่น ๆ ของประเทศซึ่งตรงข้ามกับคนมลายูมุสลิมในพื้นที่อย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤติความชอบธรรมของรัฐไทยต่อคนมลายูมุสลิมจำนวนมากจนเกิดการปะทุกลายเป็นการเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบของคนมุสลิมบางกลุ่มในพื้นที่ (ระลอกใหม่) นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา โดยมีเป้าประสงค์แบ่งแยกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และบางส่วนของจังหวัดสงขลาเพื่อไปสร้างประเทศใหม่ที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์มลายูมุสลิม เมื่อคนพุทธในพื้นที่ในความสัมพันธ์กับรัฐชาติไทยเป็นไปในลักษณะข้างต้นทำให้เกิดความแตกต่างของสถานภาพและบทบาทของนักการเมืองทั้งพุทธและมุสลิมผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือ ความชอบธรรมที่บกพร่องของรัฐชาติไทยในความสัมพันธ์กับคนมุสลิมทำให้นักการเมืองชาวมุสลิมต้องตกอยู่ในสภาวะย้อนแย้งที่จะต้องจัดการกับความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจและอคติของรัฐไทย ขณะเดียวกันก็ต้องเป็นปากเสียงและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของ

ประชาชนมุสลิมในพื้นที่ที่มองว่าตนเองถูกกดขี่รังแก ในทางกลับกันความเป็น
รัฐชาติไทยกลับมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในมุมมองของคนพุทธใน
พื้นที่ ฉะนั้นนักการเมืองพุทธจึงไม่ต้องเผชิญกับสภาวะย่อนแอในการทำ
หน้าที่คนกลางระหว่างรัฐไทยกับประชาชนเหมือนอย่างที่นักการเมืองมุสลิม
ต้องเผชิญและพวกเขาก็สามารถทำงานร่วมกับฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่
ฝ่ายความมั่นคงได้อย่างราบรื่น

บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในความสัมพันธ์กับรัฐและหน่วยงาน ความมั่นคง

สถานภาพของนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมท่ามกลางบริบทความรุนแรง
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ความชอบธรรมของรัฐถูกตั้งคำถามและถูกท้าทาย
อย่างกว้างขวางจากชาวบ้านมุสลิมจำนวนไม่น้อยในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ภายหลังการปะทุของความรุนแรงระลอกใหม่ในปี 2547 สภาวะความชอบธรรม
บกพร่องของรัฐก็ยิ่งปรากฏชัดเจขึ้น (ฮาฟิซ, 2561, สัมภาษณ์) ตั้งแต่อดีต
รัฐไทยปกครองคนในพื้นที่ ผ่านคนกลางที่เป็นข้าราชการระดับสูงที่โดยปกติ
แล้วเป็นคนพุทธนอกพื้นที่โดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นคนในพื้นที่
ทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างรัฐกับชาวบ้าน (ตันแคน แม็กคาร์โก 2555)
ในบริบทความขัดแย้งปัจจุบันแม้ว่าทหาร จะมีบทบาทหลักในการรักษา
ความสงบในพื้นที่ แต่กระนั้นกระทรวงมหาดไทยก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน
ในการดูแลความสงบเรียบร้อยผ่านกลไกของรัฐตั้งแต่ระดับจังหวัดตลอดจน
ระดับหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงตกเป็นเป้าหมายของ
ขบวนการและถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความชอบธรรมจากทั้งฝั่งขบวนการและ
จากชาวบ้าน (Marc Askew 2008) อีกด้านหนึ่งแม้กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะ
เป็นองค์ประกอบส่วนล่างสุดของกลไกรัฐแต่กำนัน และผู้ใหญ่บ้านจำนวน
มากกลับไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐไทยเลย

ในทศวรรษ 2540 การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ
ได้ก่อให้เกิดพื้นที่ใหม่ ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นจังหวัดชายแดนใต้ซึ่ง

เข้ามาแทนที่และซ้อนทับกับแบบแผนผู้นำดั้งเดิมอันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนา กล่าวอีกนัยหนึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวได้บ่อนทำลายโครงสร้าง การอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมแล้วแทนที่ด้วยเครือข่ายอุปถัมภ์รูปแบบใหม่ที่จำนวนมากพัวพันอยู่กับพรรคพวกใน ระดับจังหวัดและระดับประเทศ เช่นเดียวกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เหล่านี้จะเป็นองค์กรที่เป็นเอกเทศจากฝ่ายปกครองเนื่องจากมีที่มาจากเลือกตั้งของประชาชนแต่ในสายตาชาวบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายตาของขบวนการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ก็มีปัญหา และไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร และด้วยพวกเขา มาจากการเลือกตั้งของชาวบ้านและมักเป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิดจึงทำให้พวกเขาเป็นที่หวาดระแวงอย่างลึกซึ้งในสายตาของรัฐไทยและหน่วยงานความมั่นคง จากสถานการณ์ดังกล่าวการเข้าสู่สนามการเมืองในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นจึงถือเป็นเรื่องเสี่ยง เพราะพวกเขาไม่อาจไม่เป็นที่ไว้วางใจทั้งจากฝ่ายรัฐและขบวนการ

ข้อแตกต่างประการเดียวแต่มีความสำคัญของนักการเมืองมุสลิมฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่น คือฝ่ายท้องถิ่นมีหน้าที่โดยหลักในการพัฒนาชุมชน ขณะที่นักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นมีหน้าที่ในการดูแล ความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านโดยเฉพาะประเด็นความมั่นคง ดังนั้น พวกเขาจึงต้องทำงานร่วมกับทหารและตำรวจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำหน้าที่ปกครองชุมชนที่เต็มไปด้วยความรุนแรงโดยที่พวกเขา ไม่อาจรู้ได้ว่าลูกบ้านของตนสังกัดฟากฝั่งใดระหว่างรัฐไทยกับขบวนการ ทำให้นักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นเหล่านี้ กลายเป็นเป้าในที่แจ้งที่อาจถูกหมายหมายเอาชีวิตได้เสมอ ในสภาวะที่ความปลอดภัยส่วนตัวประมาท และการปกป้องคุ้มครองจากรัฐก็เป็นไปอย่างจำกัด ขณะที่การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ก็ส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและชาวบ้าน สถานการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดความกลัวและ ความหวาดระแวงจนกลายเป็นความตึงเครียดภายในชุมชน ในสถานการณ์เช่นนี้ บีบบังคับให้พวกเขาจำเป็น ต้องดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ เพื่อรักษาเครือข่ายความไว้วางใจของ

บรรดาลูกบ้าน (local trust network) เอาไว้เพื่อรักษาสถานภาพผู้นำและความปลอดภัยในชีวิตของตนเอง ปฏิบัติการทางความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์ “รัฐอ่อนสังคมแข็ง” ขึ้นในพื้นที่และนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นก็กลายเป็นผู้ที่น่าสงสัยที่สุดในสายตาของรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่สีแดงที่กลไกระดับล่างสุดของรัฐซึ่งเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างอำนาจรัฐกับ ชาวบ้านทำงานอย่างด้อยประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจนักการเมืองมุสลิมฝ่ายท้องถิ่น ของรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงจึงสูงชันมากกว่าความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจที่พวกเขามีต่อนักการเมืองมุสลิม ฝ่ายท้องถิ่น

มุมมองของฝ่ายปกครองรัฐไทยต่อนักการเมืองมุสลิม

ความไม่ไว้วางใจของรัฐไทยต่อผู้นำชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สะท้อนอย่างชัดเจนตั้งแต่ในการเมือง ระดับชาติจนถึงการเมืองระดับท้องถิ่น แม้แต่นักการเมืองมลายูมุสลิมที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคนหนึ่งในจังหวัดชายแดนใต้เคยมีมาอย่าง เด่น โต๊ะมีนา ซึ่งถูกกล่าวหาภายหลังเหตุการณ์ปล้นปืนในปี 2547 ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน (แม็กคาร์โก, 2008/2555, น. 87-138) เช่นเดียวกับนักการเมืองระดับชาตินักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่จำนวนมากก็ประสบกับความลำบากในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อพวกเขาตกเป็นที่ต้องสงสัยจากรัฐ ถึงแม้ว่าเรื่องอคติของฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงจะเป็นเรื่องส่วนบุคคล แต่ความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมในพื้นที่ก็ไม่ได้เป็นเรื่องที่ปราศจากมูลความจริง อย่างไรก็ดี อคติต่อนักการเมืองท้องถิ่นที่มากเกินไปและทัศนคติแบบเหมารวมก็เป็นปัญหาและทำให้พวกเขามีอยู่ภาวะอย่างลำบากในการทำงานร่วมกันซึ่งผู้ที่เสียประโยชน์มากที่สุดคือ “ชาวบ้านในพื้นที่” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่สีแดง ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะใช้กรณีศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำใหญ่อับดุลเลาะ (นามสมมุติ) ผู้นำบ้านมุสลิมของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส เพื่ออธิบายความสัมพันธ์

ของนักการเมืองท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่รัฐไทยและเป็นภาพแทนในการอธิบายถึงปัญหาอคติที่เจ้าหน้าที่รัฐไทยมีต่อนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมในหลายพื้นที่และสะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองกลุ่มนี้

ผู้ใหญ่อับดุลเลาะเล่าว่า ด้วยเหตุที่หมู่บ้านของเขาถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีแดงทำให้หมู่บ้านในปกครองได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการต่าง ๆ จากรัฐน้อยกว่าหมู่บ้านอื่นที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่สีแดง (ตัวอย่างเช่น โครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐ) ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พนม.) ซึ่งดำเนินการในรูปแบบการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการของชาวบ้านก็จะมีทหารและปลัดอำเภอมาร่วมประชาคมด้วยเสมอแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นที่ไม่อยู่ในพื้นที่สีแดงที่จะมีเพียงแค่สมาชิกของหมู่บ้านเท่านั้นเข้าร่วมทำประชาคม เขาเล่าต่อว่า สำหรับลูกบ้านของเขาแล้วเมื่อเห็นว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐมาร่วมประชาคมด้วยก็จะไม่กล้าพูดเสนอความต้องการของตนเองออกมา สุดท้ายผลลัพธ์ของโครงการก็จบลงด้วยการแจกอุปกรณ์การเกษตรตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการของลูกบ้านของเขาเลย และไม่ได้ก่อให้เกิดการยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านแต่อย่างใด ปัญหาในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นกับการดำเนินโครงการประชารัฐ เมื่อฝ่ายปกครองได้งบประมาณก้อนโตมาเพื่อจัดสรรให้แก่ละหมู่บ้าน ด้วยเป้าหมายที่อยากเห็นเยาวชนในหมู่บ้านร่างกายแข็งแรงและห่างไกลยาเสพติด ผู้ใหญ่บ้านสมชาย จึงได้เสนอต่อฝ่ายปกครองให้จัดทำสนามฟุตบอลประจำหมู่บ้าน (ซึ่งเป็นงบประมาณที่น้อยนิดเมื่อเทียบกับสัดส่วนของงบประมาณที่แต่ละหมู่บ้านควรจะได้รับ) แต่สิ่งที่ฝ่ายปกครองอนุมัติให้กับหมู่บ้านนี้สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมากเพราะสนามฟุตบอลที่ร้องขอไปกลับกลายเป็นโครงการปลูกเห็ดป่าส้ม (หมายถึงโครงการเพาะเห็ดฟางจากทะเลยาป่าส้ม) เพื่อเป็นการประท้วงและแสดงความไม่พอใจผู้ใหญ่อับดุลเลาะจึงปฏิเสธที่จะรับโครงการทั้งหมด (อับดุลเลาะ, 2561, ตุลาคม 23, สัมภาษณ์)

ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยเหตุที่เป็นพื้นที่สีแดงทำให้หมู่บ้านของผู้ใหญ่อับดุลเลาะตกเป็นเป้าของขบวนการในการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบได้ทุกเมื่อเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดสถานการณ์ความรุนแรงในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่สมชายจึงปฏิเสธกับทางอำเภอที่จะรับอาวุธปืนสำหรับชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพราะทราบดีว่าหากขบวนการต้องการที่จะก่อเหตุในหมู่บ้านของตนจริง แม้ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านจะมีสรรพาวุธครบมือแต่พวกเขาก็ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่ต่อสู้กับขบวนการได้ และเป็นที่ทราบกันดีในพื้นที่ว่ามีเหตุการณ์ปล้นปืน ชรบ. เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง การมีปืนของรัฐไว้ในครอบครองจึงสร้างความเสี่ยงที่จะตกเป็นเป้าหมายได้ แทนความปลอดภัย การกระทำความผิดกล่าวของผู้ใหญ่สมชายยิ่งทำให้เขาตกเป็นที่หวาดระแวงไม่ไว้วางใจของรัฐมากยิ่งขึ้น ดังที่เขาเล่าให้ฟังว่า

“หมู่บ้านเรา ชรบ. ไม่เอาปืนเท่านั้นแหละ ฝ่ายปกครองกับทหารจะมองเราทันทีว่าเป็นแนว ร่วมแน่นจนถึงอยู่ได้หมู่บ้านอะไรจะไม่เอาปืน ไอ้เรานั้นกังวลว่าเขาจะมาแย่งปืนนี่คือปัญหาของเรา ดังนั้น ในหมู่บ้านผม ชรบ. 30 คนผมเอาแค่ 10 กระบอกเอง จนมีปลัดบางคนที่เขาใจเราบอกว่าเอาไปเหอะเอาไปซ่อนที่ไหนก็ได้” (อับดุลเลาะ, 2561, ตุลาคม 23, สัมภาษณ์)

จากสถานการณ์ข้างต้นทำให้เห็นถึงความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางสถานการณ์ที่ต้องจัดการกับสภาวะย้อนแย้งระหว่างการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันไม่ให้ตกเป็นเป้าหมายของขบวนการกับการจัดวางสถานะของตนเพื่อไม่ให้เป็นที่หวาดระแวงจากรัฐ

นักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมในสายตาทหาร

ในหัวข้อที่ผ่านมาผู้วิจัยได้อภิปรายไปแล้วถึงความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของประเทศไทยมีต่อนักการเมืองท้องถิ่นชาวมุสลิม ในหัวข้อนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงความหวาดระแวงที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงมี

ต่อนักการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินความสัมพันธ์แบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ กับรัฐและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงก็ยิ่งทำให้ความหวาดระแวง สงสัยและอคติเพิ่มทวีขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวรุนแรงมักตกเป็นที่หวาดระแวงไม่ไว้วางใจของทหารและถูกเพ่งเล็งเป็นพิเศษทั้งในการปฏิบัติหน้าที่หรือแม้กระทั่งการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้ใหญ่สมชายเล่าว่าเขาใช้ชีวิตในหมู่บ้านอย่างยากลำบากเพราะถูกทหารเพ่งเล็ง แต่ไปจ่ายตลาดโดยไม่พกปืนติดตัวก็ยิ่งทำให้ถูกสงสัยจากทหารว่าเป็นแนวร่วมด้วยมองว่าผู้ใหญ่ไม่กลัวการลอบทำร้ายจากขบวนการ นอกจากนั้นคำบอกเล่าของเยาวชนในหมู่บ้านผู้กลับมาจากการถูกควบคุมตัวไปสอบสวนในค่ายทหารว่าคำถามที่พวกเขาถูกถามเป็นประจำคือ “ผู้ใหญ่มีเงินจู่แว หรือเปล่าวะ” ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ยืนยันกับผู้ใหญ่สมชายอย่างหนักแน่นได้ว่าตัวเขาตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมในสายตาเจ้าหน้าที่ทหาร (อับดุลเลาะ, 2561, ตุลาคม 23, สัมภาษณ์)

นอกจากความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมของเจ้าหน้าที่ทหารที่แสดงออกอย่างชัดเจนผ่านการเฝ้ามองภารกิจประจำวันและบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองท้องถิ่นแล้ว ความหวาดระแวงนี้ยังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนจากพฤติกรรมของทหารในการทำงานร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่น ขณะเข้าปิดล้อมหรือจับกุมคนในหมู่บ้านที่เจ้าหน้าที่ทหารจะต้องทำงานร่วมกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านผู้ปกครองของหมู่บ้านตามกฎหมายพิเศษ ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี กำนันฮาติมเล่าว่าเวลาทหารเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อทำการปิดล้อมหรือจับกุมลูกบ้านของเขาเจ้าหน้าที่ทหารมักจะไม่วางมือก่อนล่วงหน้าแต่จะโทรประสานกับเขาเมื่อมาถึงหมู่บ้านแล้ว กำนันฮาติมมองว่าสาเหตุที่ทหารปฏิบัติการณ์ลักษณะอย่างนี้เนื่องจากไม่ไว้วางใจเขาและระแวงว่าเขาอาจเป็นสายของขบวนการ (ฮาติม, 2561, ตุลาคม 25, สัมภาษณ์)

อคติและความหวาดระแวงต่อนักการเมืองมุสลิมที่มากเกินไปของทหารในบางครั้งก็นำไปสู่การปฏิบัติต่อนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมด้วยวิธีการที่

น่ารังเกียจ ดังเช่นในปฏิบัติการปิดล้อมจับกุมผู้ก่อการร้ายที่บ้านหลังหนึ่งในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงสงสัยว่าผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านดังกล่าวเป็นสายของขบวนการ พวกเขาจึงยึดปืนผู้ใหญ่บ้านและบีบบังคับให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำกำลังเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจค้นในบ้านของผู้ต้องสงสัย เหตุการณ์นี้สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ใหญ่และลูกบ้านของเขาอย่างมากและยิ่งทำลายภาพลักษณ์ของฝ่ายความมั่นคงในสายตาชาวบ้านที่ขาดความชอบธรรมอยู่แล้วให้เลวร้ายลงยิ่งขึ้นไปอีก ดังที่ คอรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งของจังหวัดยะลาเล่าถึงเหตุการณ์นี้ว่า

“ผู้ใหญ่หมู่ 2 นี้โดนเหมือนกัน ทหารตำรวจปิดล้อมจับกุมขบวนการ ให้ผู้ใหญ่พาไปให้ผู้ใหญ่พาไปนั้นดีแล้วแต่ก็ยึดปืนผู้ใหญ่อีก ไม่ให้ผู้ใหญ่ถือปืนแล้วให้ผู้ใหญ่นำหน้าทหารตามหลัง ผู้ใหญ่ตัวว่าจะให้ถูกตายก่อนหรือ ไม่ไปก็ไม่ได้มันต้องไปก่อนปืนก็ไม่ให้เอาไป ทหารมันกลัวผู้ใหญ่เป็นสายของขบวนการ ที่จริงเขาเป็นผู้นำเหมือนกันน่าจะให้เกียรติและให้ปันเขาเวลาขบวนการยิง ผู้ใหญ่เดินเข้าไปก่อนผู้ใหญ่ก็ตายฟรี พวกทหารไม่เป็นไรมีปืนอยู่ด้านหลัง โชคดีวันนั้นไม่มีการยิงปะทะไม่มีคนอยู่ในบ้าน ผู้ใหญ่คนนั้นมันยังโกรธถึงทุกวันนี้เลยทำให้ความรู้สึกของผู้ใหญ่ต่อทหารตำรวจไม่ดีแล้วลูกหลานผู้ใหญ่ ญาติพี่น้องผู้ใหญ่ หรือแม้แต่ลูกบ้านผู้ใหญ่จะรู้สึกยังไง ชาวเสียแบบนี้มันกระจายไปทั่ว” (คอรี, 2561, สัมภาษณ์)

แตกต่างจากนักการเมืองมุสลิมฝ่ายท้องถิ่น การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นท่ามกลาง สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้เป็นเรื่องง่ายกว่ามาก เหตุผลสำคัญเนื่องจากหน้าที่หลักของ ฝ่ายท้องถิ่นคืองานด้านการพัฒนา พวกเขาไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานด้านความมั่นคงซึ่งเป็นประเด็นอ่อนไหว ดังนั้น ในความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่

ฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายปกครองพวกเขาจึงสามารถที่จะจัดวางสถานะและบทบาทของตนเองเพื่อไม่ให้ตกอยู่ในสภาวะย้อนแย้งระหว่างการถูกระงับจากรัฐกับการสูญเสียความชอบธรรมในสายตาชาวบ้านได้ง่ายกว่านักการเมืองฝ่ายท้องถิ่น ด้วยวิธีการยึดถือบทบาทและหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นงานการพัฒนาให้มากที่สุดก็อาจจะเพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของความรุนแรงแม้ว่านักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นไม่ได้มีหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงโดยตรง แต่ในฐานะที่พวกเขาเป็นตัวแทนของประชาชน เมื่อท้องถิ่นหรือบุคคลในท้องถิ่นของตนเองประสบปัญหาด้านความมั่นคงพวกเขาก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านี้ในทางอ้อมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง และทำที่หรือจุดยืนของพวกเขาในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวก็มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างภาพลักษณ์ทั้งต่อสายตารัฐไทยและต่อชาวบ้านในพื้นที่ อามันต์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลของตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดนราธิวาสเล่าว่า

“ในตำบลผมมีเหตุการณ์บ่อย ดังนั้น ผมจึงต้องพยายามแยกให้ชัดเจน เมื่อเกิดเหตุการณ์ก็ต้องให้ฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายปกครองทำนั้นผู้ใหญ่ดูแล ผมไม่ได้ดูแลด้านความมั่นคง เมื่อทหารเข้ามาหรือฉันก็ต้องปล่อยให้เขาทำตามหน้าที่ของเขา ถ้าเราทำผิดจริงก็ต้องปล่อยให้เขาควบคุมตัวตามหลักฐาน แต่ผมจะคุยกับทหารว่า ผมขอชะเวลาตรวจค้นชาวบ้านขอให้จริง อย่าไปใส่ร้ายให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ถ้าทหารจะพาผมไปเป็นพยานผมขอไม่เกี่ยวข้อง แต่เวลาทหารหรือ ข้าราชการขอความช่วยเหลือด้านใด เช่น รถกู้ภัย รถดับเพลิง ผมพร้อมช่วยเหลือ แต่ถ้าชาวบ้านมาหาผมว่าถูกทหารละเมิด ผมก็โทรหา ผบ.ร้อยทันทีเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่สุดท้ายแม้ผมวางตัวแบบนี้ก็ถูกหวาดระแวงจากรัฐอยู่ดี” (อามันต์, 2561, ตุลาคม 23, สัมภาษณ์)

จากคำพูดของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนให้เห็นว่า แม้
 นักการเมืองท้องถิ่นจะสามารถจัดวางบทบาทหน้าที่ของตนเองไม่เข้าไป
 เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านความมั่นคงได้ แต่พวกเขาก็ไม่สามารถที่
 จะทนมองดูชาวบ้านที่ลงคะแนนเสียงเลือกพวกเขามาได้รับความเดือดร้อน
 จากผลกระทบด้านความมั่นคงอย่างหนึ่งเฉยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถูก
 ร้องขอความช่วยเหลือและถึงแม้ว่าพวกเขาจะมีวิธีการช่วยเหลือชาวบ้าน
 โดยยึดถือข้อมูลหลักฐานและความถูกต้องทางกฎหมายมากเพียงใด พวกเขา
 ก็อาจตกเป็นทิวาเคราะห์ของเจ้าหน้าที่รัฐอยู่ดี เหตุผลที่ทำให้ให้นักการเมือง
 เหล่านี้เลือกยืนอยู่ข้างชาวบ้านมากกว่ารัฐนอกเหนือจากความกลัวว่าตนเอง
 จะตกเป็นเป้าหมายของแนวร่วมในพื้นที่ซึ่งอาจเป็นลูกบ้านของตนเองแล้ว ยังเป็น
 เพราะลักษณะการได้มาซึ่งอำนาจของพวกเขาก็ในกระบวนการเลือกตั้ง
 ประชาชนเป็นผู้ให้คะแนนให้โทษแก่นักการเมือง ดังนั้น สำหรับนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมโดยเฉพาะในพื้นที่ที่ความชอบธรรมของรัฐบาลพร่องอย่างรุนแรง
 การโอนอ่อนผ่อนตามคำสั่งของทหารมากเกินไปก็อาจสร้างความไม่พอใจ
 ให้กับชาวบ้านได้ อย่างไรก็ตามก็ดี ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในทุกชุมชน
 มุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้เพราะสำหรับชุมชนมุสลิมโดยเฉพาะชุมชนที่
 มีความเป็นเมืองหรือตั้งอยู่ใกล้เขตเมือง การมีท่าทีกระตือรือร้นต่อ
 หน่วยงานความมั่นคงจะส่งผลในทางลบต่อคะแนนเสียง ยิ่งหากนักการเมือง
 ท้องถิ่นผู้นั้นถูกเฟื่องเสียงหรือเข้าควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ทหารจะทำให้พวกเขา
 ประสบปัญหาในการปกครองลูกบ้านในที่สุด (อิซฮาน, 2561, สัมภาษณ์)

นักการเมืองท้องถิ่นพุทธในความสัมพันธ์กับรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคง

ความชอบธรรมที่บกพร่องของรัฐบาลไทยในความสัมพันธ์กับคนมุสลิม
 ทำให้นักการเมืองชาวมุสลิมต้องตกอยู่ในสภาวะย่อนแอที่จะต้องจัดการกับ
 ความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจและอคติของรัฐไทย ขณะเดียวกันก็ต้องเป็นปาก
 เสียงและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนมุสลิมในพื้นที่ที่มองว่า

ตนเองถูกกดขี่รังแก ซึ่งจากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้อภิปรายไปแล้วก็ชี้ว่าพวกเขาจัดการกับปัญหาอันยากลำบากนี้ได้ไม่ตึงในทางกลับกันความเป็นรัฐชาติไทยกลับมีความชอบธรรมอย่างเต็มเปี่ยมในมุมมองของคนพุทธในพื้นที่ ฉะนั้นนักการเมืองชาวพุทธจึงไม่ต้องเผชิญกับสภาวะอันย้อนแย้งของการทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างรัฐไทยกับประชาชนเหมือนอย่างที่นักการเมืองมุสลิมเผชิญ กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นักการเมืองพุทธไม่ประสบกับปัญหาการไม่เป็นที่ไว้วางใจของทั้งรัฐไทยและหน่วยงานความมั่นคง และยังสามารถทำงานร่วมกับฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงได้มากกว่านักการเมืองมุสลิม ดังที่ผู้ใหญ่บ้านผอบ ดูแลรับผิดชอบตำบลหนึ่งในอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เล่าว่า เธอปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านโดยทำงานประสานกับภาคส่วนฝ่ายปกครองและหน่วยงานความมั่นคงได้อย่างราบรื่น เมื่อมีข่าวว่าจะมีการเคลื่อนไหวก่อเหตุของแนวร่วมในพื้นที่รับผิดชอบของเธอหรือบริเวณใกล้เคียง เจ้าหน้าที่ทางอำเภอและหน่วยงานความมั่นคงจะแจ้งให้เธอทราบทันทีเพื่อเตรียมกำลังให้พร้อมสำหรับรับมือกับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นและตักเตือนลูกบ้านของตนให้ระวังตัว หากมีการก่อเหตุเธอในฐานะผู้ใหญ่บ้านก็สามารถทำงานร่วมกับฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร และตำรวจอย่างสอดคล้องประสานกัน (ผอบ, 2561, สัมภาษณ์) วิธีการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านคนพุทธกับหน่วยงานทางปกครองและฝ่ายความมั่นคงข้างต้นแตกต่างจากสถานการณ์ที่ นักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมต้องเผชิญอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าพวกเขาจะต้องรับผิดชอบหน้าที่ด้านความมั่นคงเหมือนกันยิ่งสำหรับนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นแล้ว การจัดการกับปัญหาดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่งานยิ่งขึ้นในเชิงสัมพัทธ์

ปฏิบัติการของนักการเมืองท้องถิ่นภายใต้ม่านหมอกแห่งความกลัวและความหวาดระแวง

ภายใต้บริบทความรุนแรงอันยากจะเข้าใจซึ่งทุกคนล้วนอาจกลายเป็นเหยื่อ ขณะเดียวกันความสามารถในการระบุตัวผู้กระทำก็มียกจำกัด

การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะพวกเขาแทบไม่รู้เลยว่าในบรรดาลูกบ้านที่พวกเขาปกครองหรือเป็นตัวแทนหรือบุคคลในบริเวณข้างเคียงมีใครบ้างเป็นแนวร่วม ปัญหานี้เป็นประเด็นสำคัญสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สีแดง และยังรวมไปถึงนักการเมืองพุทธในหมู่บ้านที่มีลูกบ้านคนพุทธและคนมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน ผู้ใหญ่สมชายเล่าว่า การดำเนินโครงการแต่ละครั้งจะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถี่และรอบด้านเพื่อไม่ให้โครงการเหล่านั้นไปกระทบกระทั่งกับฝ่ายขบวนการที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ดังที่เขากล่าวตอนหนึ่งว่า

“เนื่องจากเป็นพื้นที่สีแดง มีนักรบอยู่ในหมู่บ้าน ก็ต้องวางตัวไม่ให้ขัดแย้งกับเขา เวลาจะมีโครงการในหมู่บ้านก็ต้องคิดมาก ต้องคิดให้ดีว่าจะกระทบพวกเขาหรือเปล่า เต็มว่าเขาจะโกรธเรา และที่สำคัญเวลาเขาโกรธเรา เราก็ไม่รู้ด้วยว่าเป็นคนไหนบ้าง เพราะถ้าเรารู้เราจะได้ไปคุย”
(สมชาย, 2561, ตุลาคม 23, สัมภาษณ์)

สำหรับนายกประชา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชาวพุทธของตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีลูกบ้านทั้งคนมุสลิมและคนพุทธอาศัยอยู่ร่วมกัน เขาจะใช้การหลบเลี่ยงหลากหลายวิธีเมื่อต้องไปเป็นประธานในพิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกบ้านในชุมชนมุสลิมเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง ในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เขาจะโทรประสานกับทางทหารให้นำกำลังไปรักษาความปลอดภัยในงานดังกล่าว หรืออาจติดต่อกับรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นคนมุสลิมในพื้นที่และรู้จักพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างดีเพื่อสอบถามถึงความเสี่ยงและความปลอดภัย หรือไม่อาจจะลงพื้นที่ในบางคราวบางครั้งเขาจะส่งตัวแทนไปโดยอ้างว่าติดภารกิจเร่งด่วน และมีด้วยเช่นกันที่เขาปฏิเสธการร่วมงานไปก่อนและไปปรากฏตัวในงานครึ่งชั่วโมงทำก่อนที่งานจะเริ่ม (ประชา, 2561, ธันวาคม

17, สัมภาษณ์) เหตุการณ์ในช่วงต้นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางบริบทความรุนแรงของนักการเมืองท้องถิ่นในบางพื้นที่

ภายใต้สถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวง นักการเมืองท้องถิ่นต้องระวังตัวอย่างมากในท่าทีและการปฏิสัมพันธ์กับลูกบ้านของตน แม้กระทั่งในการพูดคุยโดยธรรมชาติก็เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังเพราะไม่อาจรู้ได้เลยว่าบุคคลที่กำลังเสวนาอยู่ด้วยนั้นเป็นแนวร่วมขบวนการหรือไม่ และแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นคนที่รู้จักมักคุ้นมานานก็ไม่สามารถไว้วางใจได้ รองนายก อบต. คอรีเล่าว่า

“เวลาลงพื้นที่ถ้าเราพูดอะไรที่เป็นทางการเกินไปชาวบ้านก็จะไม่เข้าใจและถ้าไปพูดในเรื่องที่เข้าข้างฝ่ายรัฐมากเกินไปชาวบ้านก็จะไม่โอเคกับเรา ยากการจะเป็นผู้นำในสามจังหวัดนอกสามจังหวัดไม่เป็นไรแต่อยู่ในสามจังหวัดต้องเรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่าง ไม่งั้นก็อาจโดนเก็บเพราะเราไม่รู้ว่ใครบ้างเป็นขบวนการ บางทีนั่งคุยกันก็ไม่รู้ใครเป็นใคร” (คอรี, 2561, สัมภาษณ์)

ท่ามกลางบริบทความรุนแรงที่ทำให้บางพื้นที่ปกคลุมไปด้วยความหวาดกลัวและหวาดระแวงจนก่อให้เกิดเป็นความตึงเครียดระหว่างสมาชิกภายในชุมชน การรักษามรรยาภายในหมู่บ้านเพื่อไม่ให้บานปลายเป็นสิ่งที่กระทำสำหรับนักการเมืองท้องถิ่น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่น) เพราะด้วยบทบาทด้านความมั่นคงที่พวกเขาต้องปฏิบัติร่วมกับทหารอาจทำให้ถูกระแวงสงสัยว่าอยู่ฝ่ายรัฐและตกเป็นเป้าหมายของขบวนการได้ง่าย รองนายกคอรีกล่าวว่า ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในพื้นที่ของเขาเคยมีผู้ใหญ่บ้านถูกยิงเสียชีวิตด้วยฝีมือของขบวนการในช่วงที่หมู่บ้านมีสถานการณ์ตึงเครียดอย่างเต็มที่ระหว่างสมาชิกภายในหมู่บ้าน ชาวบ้าน

ต้องหวาดระแวงทั้งขบวนการที่แฝงตัวอยู่ในกลุ่มชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐที่มักใช้อำนาจตามอำเภอใจและละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยบทบาทของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายพิเศษที่ต้องนำกำลังทหารตรวจค้นพื้นที่ต้องสงสัยหรือจับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมไปทำการสอบสวนอยู่บ่อยครั้งทำให้ผู้ใหญ่บ้านกลายเป็นบุคคลต้องสงสัยอันดับหนึ่งของชาวบ้านว่าเป็นผู้แจ้งเบาะแสแก่หน่วยงานความมั่นคงให้มาตรวจค้นจับกุมคนในหมู่บ้าน การกระทำเช่นนี้ยิ่งกระตุ้นให้บรรยากาศภายในหมู่บ้านที่มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้นไปอีก ท้ายที่สุดความตึงเครียดนี้ค่อย ๆ คลี่คลายลงเมื่อผู้ใหญ่บ้านคนดังกล่าวถูกสังหารโดยน้ำมือของบุคคลที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นกลุ่มขบวนการและรองนายก อบต. ยังกล่าวเสริมว่า มีหมู่บ้านซึ่งสถานการณ์รุนแรงมากแห่งหนึ่งและเป็นที่ทราบกันดีในพื้นที่ว่ามีขบวนการอยู่ในหมู่บ้านด้วยมีผู้ใหญ่บ้านตายไปแล้ว 3-4 คน (คอรี, 2561, สัมภาษณ์)

การเป็นนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ซึ่งต้องอยู่ตรงกลางทางแพร่งระหว่างรัฐและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงกับชาวบ้านอย่างไม่สามารถรู้ได้ว่าใครบ้างเป็นสมาชิกของขบวนการต่อต้านรัฐที่อาจทำให้ชีวิตของนักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้ตกอยู่ในอันตรายได้ ดังนั้น การวางตัวของนักการเมืองท้องถิ่นจึงสำคัญมาก รองนายก อบต. คอรี ได้บรรยายถึงความยากลำบากในการจัดวางท่าทีให้ฟังตอนหนึ่งว่า

“ผมนี้ไม่กลัวทหารเพราะว่าโดนทหารมาล้อมแล้วที่บ้านก็ไม่เป็นไร ไม่มีปัญหา แต่คนที่จะเป็นผู้นำในหมู่บ้านแต่ละพื้นที่นี่อย่าไปขัดแย้งกับชาวบ้าน เพราะไม่รู้ว่าจะชาวบ้านคนไหนบ้างที่เป็น อย่าไปขัดแย้ง เรื่องทำงานเราก็ทำของเราไปทำโครงการนั้น โครงการนี้จบ ถ้าเราไปขัดแย้งกับทหาร ก็มันมีปัญหาเหมือนกัน ถ้าไปชู้กับทหารมาก ๆ ก็มีปัญหา มันลำบากนะเป็นผู้นำที่ต้องอยู่ให้เป็น ถ้าอยู่ไม่เป็นตายแน่นอน” (คอรี, 2561, สัมภาษณ์)

เมื่อได้กล่าวถึงความยากลำบากที่ตนเองและนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ต้องเผชิญแล้ว รองนายกคอรี้ จึงได้อธิบายถึงหลักการวางตัวของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่เป็นสูตรสำเร็จ 4 ประการ ประกอบด้วย หนึ่ง ต้องมีความเข้าใจพื้นที่ของตนเอง สอง ต้องไม่พูดเรื่องขบวนการแบ่งแยกดินแดนกับชาวบ้าน สาม ต้องไม่สนิทสนมกับทหารหรือตำรวจมากเกินไป และสุดท้าย ต้องไม่แสดงตัวว่าอยู่ข้างชาวบ้านมากเกินไป ดังที่เขาขยายความว่า

“หนึ่ง ผู้นำต้องรู้ต้องเข้าใจพื้นที่บริบทของหมู่บ้านว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ยังงี้ หมู่บ้านใน ตำบลเราว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นยังงี้ ตรงนี้เป็นยังงี้ สอง เราอย่าไปคุยเรื่องที่เขาทำเกี่ยวกับ ขบวนการ และการต่อสู้ทางอุดมการณ์สามอย่าไปสนิทเกินไปกับทหารหรือว่าตำรวจ ถึงแม้ที่จริงเราไปสนิทกันไม่มีอะไรใหม่ พวกเขามองดูตาของพวกเขามั่นแฉะงั้นมันดูว่าคนนี้เป็นสายทหาร สายตำรวจ แน่เลย แฉะเหมือนกันไหมสี่ อย่าแสดงตัวชัดเจนเกินไปว่าอยู่ฝ่ายชาวบ้านเพราะเดี๋ยวถ้าทำดีเกินไปทหารจะสงสัยว่าเป็นแนวร่วม” (คอรี้, 2561, สัมภาษณ์)

สถานการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบากของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นผู้ปกครองในชุมชนซึ่งพวกเขามีอาจทราบได้ว่าสมาชิกในชุมชนของพวกเขาเหล่านั้นสังกัดพวกฝั่งใดระหว่างรัฐไทยกับขบวนการ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมุสลิมตกเป็นเป้าในที่แจ้งที่อาจถูกหมิ่นเหม่เอาชีวิตได้เสมอซึ่งสร้างปัญหาให้กับนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อย่างมาก รวมถึงนักการเมืองท้องถิ่นชาวพุทธที่เป็นผู้นำของชุมชนที่มีคนพุทธและคนมุสลิมอยู่ร่วมกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักการเมืองชาวมุสลิมในพื้นที่สีแดง ในสภาวะที่ความปลอดภัยส่วนตัวเปราะบางและการปกป้องคุ้มครองจากรัฐก็เป็นไปอย่างจำกัดจำเขี่ย ขณะที่

การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงก็ส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนและชาวบ้านเสมอยิ่งตอกย้ำสภาวะความชอบธรรมบกพร่องของประเทศไทยให้รุนแรงขึ้น สถานการณ์เช่นนี้จึงบีบบังคับให้พวกเขาจำเป็นต้องดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ เพื่อรักษาเครือข่ายความไว้วางใจของบรรดาชาวบ้านมุสลิม (local trust network) เอาไว้เพื่อรักษาสถานภาพทางอำนาจและความปลอดภัยในชีวิตของตนเอง ปฏิบัติการทางความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์ “รัฐอ่อนสังคมแข็ง” ขึ้นในพื้นที่และยังทำให้การเมืองกลายเป็นผู้ที่น่าสงสัยที่สุดในสายตาของรัฐไทยและฝ่ายความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองมุสลิมฝ่ายท้องถิ่นในเขตพื้นที่สีแดง

สรุป

นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากกว่านักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เนื่องจากพวกเขาเหล่านี้ต้องปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงถึงตายที่มีเดิมพันด้วยชีวิตและด้วยบทบาทหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นและปัญหาของบริบทพื้นที่ที่พวกเขาได้รับผิดชอบดูแลซึ่งมีอาจทราบได้ว่าใครเป็นใครท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ จึงทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับสภาวะย้อนแย้งที่ยากจะจัดการระหว่างการเป็นที่ไว้วางใจของรัฐกับการเป็นปากเสียงให้กับคนมุสลิมในพื้นที่ซึ่งมองว่าตนเองถูกกดขี่รังแก การเป็นที่ไว้วางใจของรัฐกับการรักษาสถานภาพทางอำนาจและความปลอดภัยในชีวิตของตนเอง ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้นักการเมืองในพื้นที่กลายเป็นที่หวาดระแวงทั้งจากรัฐและขบวนการต่อสู้จับอาวุธในพื้นที่ซึ่งพวกเขามีอาจทราบได้ว่าเป็นใครเช่นเดียวกัน และยังส่งผลให้พวกเขาตกอยู่ในสภาวะเสี่ยงที่จะกลายเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้ตลอดเวลาซึ่งเป็นที่มาของความด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในแง่ของการเป็นตัวแทนของรัฐและในแง่ของการปกป้องผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. *ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้*.

กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2549.

บุญอริ ยีหมะ. *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2549.

_____. *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดยะลา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2555.

ประชาไท. "ยิ่งอดีต นายก อบจ. นราช ดับ-รวบแก๊งค์ค้ายาป่วน," [<https://bit.ly/2Fb8Uqv>], 12 ธันวาคม 2561.

ประจักษ์ ก้องกีรติ, บรรณาธิการ. "มายาคติและการเมืองของนิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บ ของผู้เลือกตั้งชนบท." ใน *การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง: วาทกรรม อำนาจ และพลวัตรชนบทไทย*. นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2555.

_____. *เลือกตั้งไม่นองเลือด: ความรุนแรง ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้ง 3 กรกฎาคม 2554*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2556.

แม็กคาร์โก, ดันแคน. *ฉีกแผ่นดิน: อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้ประเทศไทย*. แปลโดย ณัฐยานันท์ วันอรุณวงศ์. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2555.

รุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์. *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2558.

วอลต์เกอร์, แอนดรู. *ชาวนาการเมือง: อำนาจในเศรษฐกิจชนบทใหม่ของไทย*. แปลโดย จักรกริช สังขมณี.

อภิชาติ สถิตนิรามัย, ยุกติ มุกดาวิจิตร, และนิติ ภาวัชรพันธุ์. *ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย*. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. *สองนคราประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: Tipping Point Press, 2546.

- Askew, Marc. *Performing Political Identity: The Democrat Party in Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books, 2008.
- Mahakanjana, Chandra-nuj. *Decentralization, Local Government, and Socio-political Conflict in Southern Thailand*. Washington, D.C.: East-West Center Washington, 2006.
- Nelson, M. H. *Central Authority and Local Democratization in Thailand: A Case Study From Chachoengsao Province*. Bangkok: White Lotus Press, 1998.
- Nishizaki, Yoshinori. *Political Authority and Provincial Identity in Thailand: The Making of Banhamburi*. New York: Southeast Asia Program Publications, Southeast Asia Program, Cornell University, 2011.

สัมภาษณ์

- คอรี่ (ชื่อสมมติ). รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล. (2561). สัมภาษณ์. Kori (pseudonym). Vice President of Tambon (Sub-district) Administrative Organization. (2018). Interview.
- ประชา (ชื่อสมมติ). นายกองค์การบริหารส่วนตำบล. (17 ธันวาคม 2561). สัมภาษณ์. Pracha (pseudonym). President of Tambon (Sub-district) Administrative Organization. (17 December 2018). Interview.
- ผอบ (ชื่อสมมติ). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์. Pha-op (pseudonym). Village Head. Interview.
- อับดุลเลาะ (ชื่อสมมติ). ผู้ใหญ่บ้าน. (23 ตุลาคม 2561). สัมภาษณ์. Abdulloh (pseudonym). Village Head. (23 October 2018). Interview.
- อามันต์ (ชื่อสมมติ). นายกองค์การบริหารส่วนตำบล. (23 ตุลาคม 2561). สัมภาษณ์. Arman (pseudonym). Vice President of Tambon (Sub-district)

Administrative Organization. (23 October 2018). Interview.

อิซาน (ชื่อสมมติ). ประธานสภาเทศบาลตำบล. สัมภาษณ์.

Izan (pseudonym). Chairman of Tambon Council. Interview.

ฮาเค็ม (ชื่อสมมติ). กำนัน. (23 ตุลาคม 2561). สัมภาษณ์.

Hakeem (pseudonym). Tambon (Sub-district) Head. (23 October 2018). Interview.